

- Olyasmiket mesélj, amiket nyugodt szívvel elfelejlhetek – mondta. –
Legyenek feleslegesek, vagy inkább el se mondd őket.

Belekezdtem. Elmeséltem, hogy a rovarok úgy szállnak keresztül az
esőn, hogy minden cseppet
elkerülnek, így egy kicsit
sem lesznek vizesek.
Elmeséltem, hogy Bing
Crosby előtt senkinek sem
volt Amerikában kazettás
magnója. Elmeséltem,

74 Amy Hempel

A TEMETŐBEN, AHOL AL JOLSON NYUGSZIK

hogy a Hold banánalakú - amikor telinek tűnik, hátulról látjuk.

A kamera zavarba hozott, ezért itt abbahagytam. A mennyezetre rögzítették: olyasfajta volt, amilyennel a bankok rögzítik a rablásokat. A folyosón lévő intenzív osztály nővérei néztek minket.

- Gyerünk, csajszi - mondta. - Szokj hozzá.

Megvolt a közönségem. Folytattam. Megkérdeztem, tudja-e, hogy Tammy Wynette átírta az egyik dalát? Nem vicc. Hogy most azt éneкли, „Állj ki a *barátaid* mellett”? Paul Anka dettó. „A szíved alatt hordod a gyermekünket.” Elege lett a feministák rinyálásából.

- Még valami? - kérdezte. - Van még valamid? Még szép.

Neki mindig volt még valamim.

- Tudtad, hogy amikor az első csimpánzt megtanították beszélni, hazudott? Hogy amikor megkérdezték tőle, ki hagyta ott azt az íróasztalon, a gondnok nevét jelelte el. Amikor tovább faggatták, bocsánatot kért, hogy igazából a projektvezető a tettes. A csimpánz anyja volt, úgyhogy, gondolom, okkal hazudott.

- Na, ez jó - mondta. - Egy parabola.

- A csimpánzos sztoriból van még - mondtam. - De az összetörné a szíved.

- Nem, kösz - mondja, és megvakarja a maszkját.

Törvényenkívüli jófiúknak nézünk ki. De akár jók vagyunk, akár rosszak, a maszkot még nem szoktam meg. Folyton megérintem a meleg pontot, ahol, hála az égnek, lélegzem. Ő már megszokta a sajátját. Csak a felső madzagot köti össze. A többit - már profi - hagyja fityegni.

Mi csak Marcus Welby Kórháznak hívjuk ezt a helyet. Ez az a fehér épület a pálmafákkal, amit minden ilyen műsor főcímében láthatunk. Egy hollywoodi kórház, bár igazából több kilométerre van onnan nyugatra. A kamera nem mutatja, de az utca túloldalán strand terület.

Úgy mutat be az egyik nővérnek, mint a Legjobb Barátját. A személytelen névelő bizalmasabb. Azt sugallja nekem, hogy a nővér és a barátom viszonya bizalmas.

- Épp azt meséltem neki, hogy régen Canada Dry gyömbért ittunk, és úgy tettünk, mintha Kanadában lennénk.

- Ekkora marhák voltunk – mondom.

- Mintha testvérek lennének – mondja a nővér.

Lefogadom, hogy az jár a nővérek fejében, hogy akkor mégis miért tartott ennyi ideig, hogy eljőjtek erre a ragyogó helyre. És hogy megkérdezik-e?

Nem kérdezik meg.

Két hónapig. És hogy milyen hosszú az út?

Így tudnám a legjobban elmagyarázni. Van egy barátom, aki az egyik nyáron egy hullaházban dolgozott. Mindig mesélt nekem sztorikat. Amelyik a legmélyebbre hatolt, nem a legborzasztóbb volt, mégis. Egy délnek tartó férfi karambolozott az autópályán. Nem vesztette el az eszméletét. A karjából viszont csak a csupasz csont maradt meg. Amikor meglátta, halálra rémült.

Szó szerint.

Ezért nem mertem mostanáig közelebről is megnézni. De most megteszem, és remélem, túlélem.

Kiráz egy nyári paplant, így megmutat egy lábat, amit jobb nem is látni. Ettől függetlenül elég ránézni, és érthető lesz a törvény, ami előírja, hogy mindig két embernek kell őriznie a testet.

- Eszembe jutott valami - mondja. - Még tegnap éjjel. Szerintem van itt egy komoly igény. Hogy valaki megtegyen valamit helyetted, amikor nem tudod magadnak megoldani. Amikor kell, amikor minden kötél szakad, felhívhatnál egy számot.

Kézbe veszi az ágy melletti telefont, és a nyaka köré hurkolja a zsinórját.

- Halló - mondja. - Itt a vonal vége.

Nem áll le, valamitől megkergült. De nem tudom, mitől.

- Nem emlékszem - mondja. - Kübler-Ross mit is mond, mi jön a Tagadás után?

Nekem úgy rémlik, hogy a Düh. Aztán az Alkudozás, a Depresszió, és így tovább. De magamban tartom a tippjeimet.

- Csak azt nem értem - mondja -, hogy hol a Feltámadás? Követni akarom a leírást, így görbüljek meg. De kihagyta a Feltámadást.

Felnevet, én meg úgy kapaszkodom a hangba, mint a szurdok fölött kalimpáló a felé dobott kötélbe.

- Mesélj arról a csimpánzról, aki beszélt a kezével - kéri. - Mit csinálnak, ha a kísérlet véget ér, és a csimpánz azt mondja: „Nem akarok visszamenni az állatkertbe”?

Amikor nem válaszolok, azt mondja: - Jó, akkor mesélj egy másik állatos történetet. Azokat szeretem. De ne beteget. Nem akarok olyan vakvezető kutyákról hallani, akik megvakultak.

Eszembe sem jutna beteg történetet mesélni neki.

76 - Jöhet egy jelzőkutyás? - kérdezem. - Ezek nem süketülnek meg, viszont hajlamosak ítélezni. Ott van például az a golden retriever New Jerseyből, ami felkelti a süket anyját, és bevonszolja a lánya szobájába, mert a kishölgy zseblámpával olvas a takaró alatt.

- Ne már, kicsinálsz - mondja. - Tényleg, komolyan kicsinálsz.

- Azt mondják, az okos kutya szót fogad, az okosabb kutya viszont tudja, mikor ne fogadjon szót.

- Igen. Bárki, aki okosabb, tudja, mikor ne fogadjon szót. Mint például most.

Flörtöl a Jó Orvossal, aki nemrég bukkant fel. Szemben a Rossz Orvossal, aki a reggeli üdvözlés előtt ellenőrzi az infúziót, a Jó Orvos olyanokat mond, hogy - Isten nem volt fair az epilepsziásokkal. - A Jó Orvos pontokkal díjazza magát azokért a nyomorékokért, akiket elűthetett volna a parkolóban. És mivel a Jó Orvos egy kicsit szerelmes belé, azt válaszolja neki, hogy talán egy év. Odahúz egy széket az ágyához, és felveti, hogy talán sétálhatnék egy órát a strandon.

- Hozz valamit - kér a barátom. - Bármi jó a strandról. Vagy a szuvenírboltból. Az ízlés ne legyen akadály.

Az orvos elhúzza a függőnyt az ágya körül.

- Várj! - kiált utánam. Benézek rá.

- Bármi jó - mondja -, kivéve egy újság-előfizetés.

Az orvos elfordul.

Nézem, ahogy a barátom szája nevet.

Ami veszélyesnek tűnik, gyakran nem az, például a fekete kígyók, vagy a turbulencia tiszta időben. Eközben a látszólag ártalmatlan dolgok, mint például ez a strand, tele vannak kockázattal. A földből felszálló sárga por, a dinnyéket egy éjszaka alatt megérlelő hőség - ez földrengés-időjárás. Csak üldögélünk, és a törölközőnk rojtjait próbáljuk befonni, amikor a homok egy csapásra beszívódik, akár a homokórában. Az ég morajlani kezd. Az olcsó, parti lakások fürdőkádjai feltöltik magukat, és pázsitok tekerednek fel zöld hullámokként. Ha semmi sem történik, a por elszáll, és a hőség addig fokozódik, amíg a félelemből vágy lesz. Az ilyen feszültséget csak a katasztrófa vezeti le.

- Amikor rá gondolsz, soha nem következik be - mondta egyszer. - Földrengés, földrengés, földrengés.

- Földrengés, földrengés, földrengés - mondtam.

Mint a repülésfóbiás, aki imádkozással tartja a gépet a levegőben, addig mondogattuk a szót, amíg egy utóregés megrepesztette a plafont.

Ez a nagy '72-es után történt. Főiskolára jártunk; a kollégiumunk hét kilométerre volt az epicentrumtól. Miután véget ért a menet, és lüktető pulzusom lassulni kezdett, felszolgált egy 5:1 arányú pezsgős narancslét, és viccelődött egy sort, hogy a kansasi Ocean Viewban kéne élni. Felajánlottam neki, hogy elfuvarozom Hawaiiira, abba az új világba, ami a médiumok 77 előrejelzése szerint felszínre kerül legközelebb, vagy azután.

Most nem mondhattam neki ezt - hogy legközelebb. Legközelebb, de kinek?, kérdezhetne volna.

Csak én vettem észre, hogy a szakértők már nem azt mondják, hogy *ha*, hanem azt, hogy *amikor*? Természetesen nem; több ezerre szökkent a rettegők száma. Figyelemelterelésnek a japán cserebogarak menekülését néztük. A figyelemelterelés néha durvább természetes erőszakot jelent.

Azt akartam, hogy féljen velem. De azt mondta: - Nem is tudom. Egyszerűen nem megy.

Semmitől sem félt, még a repüléstől sem.

Szoktam olyat álmodni, hogy repülés előtt bekötjük a biztonsági övünket, és a gép elindul a kifutópályán. Ötven kilométer per órás sebességgel emelkedünk fel, aztán a facsúcsokat súrolva repülünk. De időben érkezünk New Yorkba.

Annyira kellemes.

Egyik éjjel Moszkvába repültem így.

Egyszer velem repült. Miközben a szárnyak hajlongtak, ő makadámdiót evett. Tudja, hogy a szárnycsúcsok akár kilencméternyi is meggömbülhetnek fel és le, anélkül, hogy leesnének. Hisz ebben. Bízik az aerodinamika törvényeiben. Rajtam eluralkodik a pánik. Már-már azt is elhiszem, hogy egy hadihajó a víz felszínén marad, pedig mindenki tudja, hogy a fém elsüllyed.

Most félelmet látok benne, és nem próbálok meg kibeszélni belőle. Igaza van, hogy fél.

Az egyik rengés után, a hat órás híradóban lement egy felvétel néhány elsősről, akik a tanáruk utasításait követve a romos játszótéren kiabáltak.

- *Rossz föld!* - kiáltozták, mert a düh erősebb a félelemnél.

De a strand még mindig sértetlen. Itt mindenki benyugtatózott, tompa, vagy alszik. Kamaszlányok dörzsölnek kókuszolajat egymás nehezen elérhető pontjaira. Mandulás habcsók-illatuk van. Úgy feszítik fel a púdertartójukat, mintha kagylóhéj lenne; a napsugarakat elfogó tükrök fehér csíkokat spriccelnek síkos vállakra. A lányok selyemvirágokkal dekorálják nedves hajukat, ahogy a tiniújságokban látták. Pózolnak.

Keménylegények alakulata parkol le, hogy egy hatos csomag társaságában nézelődjenek. Amikor a lányok ellenőrzik a bikinivonalukat, hallatni kezdik a hangjukat. Amikor eltűnik az utolsó sör, ők is rögtön rákanyarodnak a sugárútra.

A sok egészségmániás fölött a Palm Royale öntöttvasból készült, 78 flamingórózsaszínre festett ikerteraszra magasodik. Minden ágyneműcserénél holttestet találnak. Mentőautó van a kocsibehajtón, úgyhogy a többi lakó az erkélyeken álldogál, hajlong, nem beszél, lépéselőnyben van.

Az óceán, amit bámulnak, veszélyes, és nem csak a vízfelszín alatti ellenáramlat. Szinte látni a homokcápák csapkodó farkát, amik életben tartják a lubickoló testeket.

Ha lenézne, ő is látná mindezt - legalábbis egy részét - az ablakából. Ő mondaná ki elsőként, hogy milyen kevés kell ahhoz, hogy valami teljesen tönkremenjen.

Amikor visszaértem, egy második ágy is volt a szobában.

Két pillanatig nem értettem. Aztán fejbe vágott, akár egy nyitott korporsó. Minden percet akar, gondoltam. Az életemet akarja.

- Lemaradtál Gussie-ről - mondta.

Gussie a szülei százötven kilós, narkolepsziás cselédlánya. Gyakran a vasalódeszkánál tör rá a roham. A család összes párnahuzatán pörkölés nyoma látszik.

- Ez az utazás őt igénybe veszi - mondtam. - Hogy van?

- Nem aludt el, ha erre célzol. Gussie annyira jó. Tudod, mit mondott? Azt mondta: „Aranyos, ne aggódgass. Csak borulj térdre, és imádkozz.” Mondta ezt nekem, aki még az ágyból sem tudok kimászni.

Vállat vont. - Miről maradtam le?

- Földrengés-időjárás van - válaszoltam.

- A legjobb, amit a földrengésekkel kapcsolatban tehetünk, az, hogy nem Kaliforniába költözünk.

- Ez hasznos - mondtam. - Úgy beszél, mint Ike tiszteletes. „A legjobb, amit a szegényekkel kapcsolatban tehetünk, az, hogy nem csatlakozunk hozzájuk.”

Megőrülünk Ike tiszteletesért.

Feltűnt, hogy felpüffedt az arca.

- Tudod - szólalt meg -, pokolian érzem magam. Lassan már ott tartok, hogy nem élvezem.

- Az őseinknek volt egy mondása. „Vannak éjszakák, amikor a farkasok csendben vannak; vannak éjszakák, amikor a Hold ugat.”

- Ez kitől van, a navajóktól?

- Egy falfirkáról, a Palm Royale halljából. Vettem ott egy újságot. Fel is olvasok belőle.

- Hiába nem érdekel semmi?

A Tudta-e? rovathoz lapoztam. Olvasni kezdtem: - Tudta, hogy minél több garnélarákot esznek a flamingók, annál rózsaszínebb a tollzatuk? Tudta, hogy az eszkimóknak szüksége van hűtőre? Tudta, hogy az eszkimóknak *miért* van szüksége hűtőre? Tudta, hogy az eszkimóknak azért van szüksége hűtőre, mert másképp megfagyna az ételük? 79

A harmadik oldalra lapoztam, a Mexikóvárosból származó kisszíneshöz. Felolvastam neki, hogy EGY FÉRFI BANKOT RABOLT CSIRKÉVEL. A férfi a banktól egy sarokra lévő bódében vett egy grillcsirkét. Akkor fogant meg az ötlet, amikor elhaladt az épület előtt. Besétált, és elindult az egyik pénztáros felé. Rászegezte a barna papírzacskót, mire a nő átadta neki az aznapi bevételt. Végül a barbecue-szósz vezette nyomra a rendőröket.

Azt mondta, hogy a történettől megéhezett, úgyhogy lelifteztem hat emeletet a büféhez, és annyi jégkrémet vittem fel neki, amennyit kért. Egymás mellett feküdtünk, az állítható ágyakat az ideális tévénéző pozícióba hajlítottuk, a lepedőket teleszemeteltük Good Humor-jégkrémek csomagolópapírával, miközben pirított mandulát csipegettünk a gézpólyáról. Népszerű szitkomok országos barátrnői voltunk válsághelyzetben. A redőnyt lehúztuk, hogy ne érje fény a képernyőt.

Megnéztünk egy filmet, amiben olyan férfiak szerepeltek, akikről régen azt gondoltuk, hogy le akarunk velük feküdni. Az övé egy kemény zsaru volt, aki el akarta kapni az enyémet, egy kíméletlen gonosztevőt, aki csinos pincérnőket erőszakolt meg.

- Jó ez a film - mondta, amikor mesterlövészek leszedték mindkettejüket.

Már akkor hiányzott.

Egy filippínó nővér betipegett, és beadott neki egy injekciót. Eltakarította a jégkrémpálcika-halmot az éjjeliszekrényről. Annyi összegyűlt, hogy sínbe tudtuk volna tenni egy kisállat összes csontját.

Az injekciótól mindketten elalmosodtunk. El is aludtunk.

Álmomban lakástervező volt, aki eljött berendezni az otthonomat. Titokban dolgozott, és magában énekelgetett. Amikor végzett, büszkén az ajtóhoz vezetett. - Hogy tetszik? - kérdezte, és beljebb tessélt.

Minden gerendát, küszöböt, polcot és gömbkilincset rikító dekorációval vont be, a ragyogó tükröket pasztell színű krepp papír-lobogókkal kötötte át.

- Haza kell mennem - mondtam, amikor felébredt.

Azt hitte, úgy értem, hogy a kanyonban lévő házába, ezért azt kellett mondanom, hogy Nem, *haza* haza. A fájdalmat átélő emberek patinás stílusában tördeltem a kezem. Itt kellett volna felajánlanom valamit. Nekem, a Legjobb Barátnak. Még azt sem tudtam felajánlani, hogy visszajövök.

80 Gyengének, kicsinek és bukottnak éreztem magam.
És felpezsdültnék.

A parkolóban állt a nyitható tetejű kocsim. Arra gondoltam, hogy amint kijutok abból a szobából, túl gyorsan végighajtok a part melletti országúton, át a rákszagú levegőn. Megállok Malibuban sangriázni. A kocsmában szexi és hangos zene szól majd. Papayát és garnélarákat szolgáltatnak fel, meg görögdinnye-fagyit. Vacsora után sisteregni fogok a vágtyól, lüktetni a hőségtől, vibrálni az élettől, és fenn maradok egész éjjel.

Szó nélkül letépte a maszkját, és a padlóra dobta. Lerúgta magáról a paplant, és az ajtóhoz ment. Biztosan utálta, hogy meg kell állnia levegőt venni, és visszanyerni az egyensúlyát, mielőtt kironthat az Elkülönítőből, és ki a második szobából, ahol a betegeknek meg kell mosdania, és fel kell kötnie a fehér maszkot.

Egy hang a nevét kiáltotta a hangosbemondóban, mire páran futásnak indultak a folyosón. A Jó Orvosnak a csipogóján keresztül jeleztek. Amikor kinyitottam az ajtót, az osztályon dolgozó nővérek keményen néztek rám, mintha ez a menekülés az én ötletem lett volna.

- Hol van? - kérdeztem, és a raktárhelyiség felé biccentettek.

Benéztem. Két nővér térdelt mellette, halkán beszéltek hozzá. Az egyik maszkot tartott az orra és szája fölé, a másik lassú körökben masszírozta a hátát. A jöttömre felnéztek, hátha az orvos érkezett, de mivel nem, tovább tették a dolgukat.

- Jól van, drágám, nyugalom - búgták.

Azon a reggelen, amikor átköltöztették a temetőbe, ahol Al Jolson nyugszik, beiratkoztam egy „Félelem a repüléstől” című kurzusra. - Mitől fél a legjobban? - kérdezte az oktató, és a következőt válaszoltam: - Hogy amikor befejezem ezt a kurzust, még mindig félni fogok.

Lefekvéskor egy pohár vizet teszek az éjjeliszekrényre, hogy a szintjére nézve tudjam, a part menti földszakasz rázkódik-e, vagy még mindig én.

Hogy mikre emlékszem?

Azokra a felesleges dolgokra, amiket itt-ott hallok: hogy Bob Dylan anyja találta fel a Wite-Out folyékony hibajavítót, hogy huszonhárom embernek kell egy szobában lennie, és akkor ötven százalék esély lesz arra, hogy

kettő ugyanazon a napon született. Kit érdekel, hogy ezek igazak-e vagy sem? A fejemben törölközőkbe csavarva őrzöm az illyesmiket. Semmi más nem szivárog be.

Számba veszem azokat az elemeket, amelyek fontos szerephez jutnak majd a történet újbóli elmondásánál: egy csók a gézpólyán keresztül, a parókát megigazító sápadt kéz. Ezeket akkor jegyeztem fel, amikor megtörténtek, nem utólagosan - eleve nem értem, hogy amikor visszanezünk, miért látnánk több mindent, mint amikor *odanézünk*.

Éppenséggel elképzelhető, hogy azt mondom majd, hogy ott maradtam éjszakára.

És ki tudná megmondani, hogy nem ez történt?

A csimpánzra gondolok, ami beszélt a kezével.

A kísérlet során a csimpánznak babája született. Képzeltjük, hogy a tréneire mennyire odáig lehettek, amikor az anya noszogatás nélkül jelelni kezdett az újszülöttjének.

Baba, igyál tejet. Baba, labdázz velem.

Miután a baba kimúlt, az anya a test fölé magasodott, és ráncos kezét állatias kecsességgel mozgatni kezdte: amikor újra meg újra azt jelezte, hogy Baba, ölelj át, Baba, ölelj át, már folyékonyan beszélte a gyász nyelvét.

Jessica Wolfsonnak

(Fordította: Roboz Gábor)